

Ustoz merosidan innovatsion ta'limgacha

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

EYIB.UZ jurnali hamkorligida

San'atshunoslik va chizmachilik fanini
o'qitish metodikasida muammo hamda yechimlar

XORAZM "LAZGI" RAQSINING TEATR SAN'ATIDA TUTGAN O'RNI

Madaliyev Abdurashid

Qo'qon davlat universiteti

"San'atshunoslik" kafedrası katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada Lazgi raqsining kelib chiqishi, badiiy xususiyatlari hamda teatr san'atida tutgan o'rni tahlil qilinadi. Xorazm vohasida shakllangan ushbu raqs xalqning qadimiy an'analari, estetik qarashlari va madaniy qadriyatlarini aks ettiruvchi muhim san'at namunasi hisoblanadi. Maqolada "Lazgi" raqsining sahna harakati, dramaturgik ahamiyati, aktyorlik mahoratini rivojlantirishdagi roli hamda milliy teatr san'atini boyitishdagi hissasi yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Lazgi, Xorazm raqsi, teatr san'ati, sahna harakati, milliy madaniyat, dramatik ifoda.

THE ROLE OF THE KHOREZM "LAZGI" DANCE IN THEATRICAL ART

Madaliyev Abdurashid

Senior Lecturer, Department of Art Studies,

Kokand State University

Annotation: This article analyzes the origin, artistic features, and the role of the Lazgi dance in theatrical art. Formed in the Khorezm oasis, this dance is considered an important artistic phenomenon reflecting the ancient traditions, aesthetic views, and cultural values of the people. The article highlights the stage movements of "Lazgi," its dramaturgical significance, its role in developing acting skills, as well as its contribution to enriching the national theatrical art.

Keywords: Lazgi, Khorezm dance, theatrical art, stage movement, national culture, dramatic expression.

O'zbek xalqining boy madaniy merosi orasida raqs san'ati alohida o'rin egallaydi. Raqs xalqning turmush tarzi, urf-odatları, dunyoqarashi hamda estetik tafakkurini o'zida mujassamlashtirgan san'at turi hisoblanadi. Ayniqsa, Xorazm vohasida shakllangan "Lazgi" raqsi o'zining jo'shqinligi, ritmik harakatlari, mimik ifodasi hamda sahnaviy plastikasining boyligi bilan ajralib turadi.

"Lazgi" raqsi qadim zamonlardan buyon xalq bayramlari, marosimlari va turli tantanalarda ijro etib kelinadi. Vaqt o'tishi bilan ushbu raqs professional sahna san'ati, xususan teatr bilan uyg'unlashib, yangi badiiy shakllarda rivojlandi. Teatr san'atida harakat, plastika va mimika muhim ifoda vositalari hisoblanadi. Shu sababli "Lazgi" raqsi sahna san'ati bilan uyg'unlashib, spektakllarning badiiy-estetik ta'sirini kuchaytiradi.

Bugungi kunda "Lazgi" nafaqat xalq raqsi, balki milliy teatr san'atining muhim elementlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Ushbu maqolada "Lazgi" raqsining teatr san'atidagi o'рни va ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. "Lazgi" raqsining kelib chiqishi va badiiy xususiyatlari "Lazgi" raqsi Xorazm vohasining qadimiy madaniy meroslaridan biri hisoblanadi. Ushbu raqsning kelib chiqishi haqida turli ilmiy qarashlar mavjud. Ayrim tadqiqotchilarning fikriga ko'ra, "Lazgi" insonning tabiatga bo'lgan munosabati va hayotiy quvonchlarini ifodalovchi qadimiy marosim raqsi sifatida shakllangan.

"Lazgi" raqsining asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- ritmik va tezkor harakatlar;
- qo'l va barmoqlarning nafis plastika elementlari;
- mimika orqali hissiyotlarni ifodalash;
- tana harakatlarining dramatik uyg'unligi.

Mazkur raqsda ijrochi o'zining ichki kechinmalarini harakatlar orqali ifodalaydi. Shu sababli "Lazgi" dramatik ifodaga boy bo'lib, sahna san'atiga moslashuvchanligi bilan ajralib turadi.

"Lazgi" raqsining teatr san'atidagi o'рни teatr san'ati turli ifoda vositalari orqali tomoshabinga badiiy ta'sir ko'rsatadi. Harakat, mimika, musiqa va plastika teatrning muhim elementlari hisoblanadi. "Lazgi" raqsi ushbu elementlarning barchasini o'zida mujassam etgani sababli teatr sahnasida muhim o'rin egallaydi.

Birinchidan, "Lazgi" raqsi spektakllarda milliy kolorit yaratishga xizmat qiladi. Xorazm hayoti, xalq urf-odatlarini va an'analarini aks ettiruvchi sahna asarlarida ushbu raqs tomoshabinga milliy ruhni yetkazadi.

Ikkinchidan, raqs dramaturgik vosita sifatida qo'llanadi. Ayrim spektakllarda raqs voqealar rivojining muhim qismi bo'lib, qahramonlarning ruhiy holatini ifodalashga yordam beradi. Masalan, quvonch, g'alaba yoki bayram sahnalarida "Lazgi" raqsi dramatik ta'sirni kuchaytiradi.

Uchinchidan, "Lazgi" aktyorlik mahoratini rivojlantiradi. Teatr aktyorlari uchun sahna plastikasini mukammal egallash muhim hisoblanadi. "Lazgi" raqsining harakatlari aktyorning tana erkinligini oshiradi, ritmni his qilish qobiliyatini rivojlantiradi va obrazni yanada jonli ifodalashga yordam beradi.

Zamonaviy teatr san'atida "Lazgi"ning ahamiyati hozirgi davrda milliy teatr san'atini rivojlantirish jarayonida xalq raqslari muhim ahamiyat kasb etmoqda. "Lazgi" raqsi zamonaviy spektakllarda yangi sahnaviy talqinlarda qo'llanib, teatrning badiiy imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Shuningdek, "Lazgi" raqsi xalqaro miqyosda ham e'tirof etilgan. 2019-yilda UNESCO tomonidan ushbu raqs insoniyatning nomoddiy madaniy merosi ro'yxatiga kiritildi. Bu esa uning jahon madaniyati rivojidadagi ahamiyatini yana bir bor tasdiqlaydi.

Bundan tashqari, "Lazgi" raqsi zamonaviy teatr san'ati rivojida ham katta ahamiyatga ega. Bugungi kunda milliy teatr sahnalarida xalq san'ati elementlaridan keng foydalanilmoqda. "Lazgi" raqsi sahna kompozitsiyasini boyitish, spektakllarning estetik darajasini oshirish hamda milliy madaniyatni targ'ib qilishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, ushbu raqsning xalqaro miqyosda e'tirof etilishi ham uning madaniy qiymatini yanada oshirdi. Jumladan, 2019-yilda UNESCO

tomonidan "Lazgi" raqsining insoniyat nomoddiy madaniy merosi ro'yxatiga kiritilishi uning jahon madaniyati taraqqiyotidagi o'rnini tasdiqlaydi.

Xulosa qilib aytganda, "Lazgi" raqsi o'zbek milliy teatr san'atining muhim tarkibiy qismi sifatida sahna ifodasi, dramaturgiya, aktyorlik mahorati va estetik tasvir vositalarini boyitadi. Ushbu raqs milliy madaniyatni saqlash va rivojlantirish bilan birga, yosh avlodni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois kelajakda "Lazgi" raqsining teatr san'atidagi o'rnini va imkoniyatlarini yanada chuqur ilmiy tadqiq etish, uni sahna asarlarida kengroq qo'llash hamda professional ta'lim jarayonida o'rganish dolzarb vazifalardan biri bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Islom Karimov. **Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch**. Toshkent, 2008.
2. O'zbekiston madaniyati tarixi. Toshkent: Fan nashriyoti, 2015.
3. O'zbek xalq raqslari tarixi va rivoji. Toshkent, 2012.
4. Xorazm san'ati va madaniy merosi. Urganch, 2018.
5. UNESCO nomoddiy madaniy meros ro'yxati materiallari